Opetus- ja kulttuuriministeriölle
Viite: VN/27635/2025

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry:n lausunto selvityksestä Vaativa erityinen tuki ammatillisessa koulutuksessa – Katsaus nykytilaan ja kehittämisehdotukset

Arene kiittää opetus- ja kulttuuriministeriötä mahdollisuudesta lausua ammatillisen koulutuksen vaativaa erityistä tukea koskevasta selvityksestä. Arene pitää perusteltuna tavoitetta parantaa opiskelijan mahdollisuuksia opiskella valitsemallaan alalla ja saada tarvitsemaansa tukea. Ammattikorkeakoulujen kannalta keskeisiä kysymyksiä ovat opettajien osaaminen ja ohjauksen jatkuvuus ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun.

Lausunnon tiivistelmä

Arene esittää, että ministeriö kutsuu ammatilliset opettajakorkeakoulut valmistelemaan kansallista toimintamallia yhdessä ammatillisten erityisoppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa. Valmistelussa tulee sopia, mistä opettaja saa apua yksittäiseen opetustilanteeseen, miten järjestäjä voi hankkia henkilöstölleen täydennyskoulutusta ja miten koulutus rahoitetaan määräaikaisen erillisrahoituksen päätyttyä.

Ammatillista tutkintoa suorittavan opiskelijan tulee saada ohjausta myös korkeakouluopintoihin silloin, kun ne vastaavat hänen tavoitteitaan. Ammatillisen oppilaitoksen ja ammattikorkeakoulun tulee sopia, mistä hakija saa tietoa opiskelijavalinnan yksilöllisistä järjestelyistä ja kenen puoleen hän voi kääntyä opintojen alkaessa.

Yleiset kommentit

Selvitys tunnistaa vaativan erityisen tuen tarjonnassa alueellisia eroja ja kiinnittää huomiota erityisesti ruotsinkielisen koulutuksen saatavuuteen. Opiskelijan kannalta olennaista on, voiko hän tosiasiassa valita itseään kiinnostavan alan. Tämä edellyttää, että tukea on saatavilla sekä oppilaitoksessa että työpaikalla ja että ohjauksessa käydään läpi myös tutkinnon jälkeiset vaihtoehdot.

Selvityshenkilöiden ehdottama osaamis- ja tukikeskus voi auttaa oppilaitoksia löytämään tarvitsemaansa asiantuntemusta. Keskuksen tehtäviä määriteltäessä on siksi ratkaistava myös, miten erityisopettajien konsultaatiossa tunnistetut tarpeet välittyvät henkilöstökoulutuksen suunnitteluun. Opettajakorkeakoulut voivat tämän tiedon pohjalta suunnata koulutusta tilanteisiin, joissa opettajat tarvitsevat eniten tukea.

Ehdotus 1. Vahvistetaan ammatillisen koulutuksen inklusiivisuutta ja yhdenvertaisuutta

Arene pitää tärkeänä, että opiskelijan tarvitsema tuki on saatavilla myös työpaikalla. Tuen saatavuus vaikuttaa siihen, mitä aloja opiskelija voi käytännössä valita. Opettajien täydennyskoulutuksessa tulee käsitellä saavutettavien oppimistehtävien suunnittelua sekä sitä, miten opettaja ja työpaikkaohjaaja sopivat opiskelijan tukemisesta työpaikalla.

Ehdotus 2. Selkeytetään vaativan erityisen tuen koulutuspolut ja kehitetään Työhön ja itsenäiseen elämään valmentavasta koulutuksesta (TELMA) itsenäiseen elämään valmentava koulutus

Arene pitää koulutuspolkujen selkeyttämistä perusteltuna. Selvityksessä ehdotetaan nykyisen TELMA-koulutuksen suuntaamista itsenäiseen elämään valmentautumiseen. Opiskelijaa on kuultava siitä, mitä hän itse tavoittelee. Valittua koulutuspolkua on voitava arvioida uudelleen opintojen aikana, jos tavoitteet tai tuen tarve muuttuvat.

Ammatillista tutkintoa suorittavalle opiskelijalle korkeakouluopinnot ovat yksi mahdollinen jatkopolku. Myös vaativaa erityistä tukea saavan opiskelijan kanssa tulee keskustella tästä vaihtoehdosta. Kun tavoitteena on korkeakoulupaikka, opiskelijan ja ohjaajan tulee sopia jo tutkinnon aikana, miten opiskelija voi vahvistaa tarvitsemiaan opiskeluvalmiuksia.

Ehdotus 3. Lisätään vaativan erityisen tuen tutkinto- ja TUVA-koulutusten järjestämislupia

Arenella ei ole lausuttavaa ammatillisen tutkintokoulutuksen tai tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) järjestämislupien määrästä tai alueellisesta kohdentamisesta.

Ehdotus 4. Vahvistetaan ruotsinkielistä vaativan erityisen tuen koulutusta

Ruotsinkielisen koulutustarjonnan laajentaminen edellyttää, että myös opettajat ja ohjaajat saavat pedagogista tukea ruotsiksi. Koulutuksen järjestäjät tuntevat ne opetustilanteet, joihin tarvitaan ruotsinkielistä oppimateriaalia. Niiden kanssa tulee arvioida myös, missä yhteinen täydennyskoulutus parhaiten vastaisi henkilöstön tarpeisiin.

Ehdotus 5. Luodaan kansallinen toimintamalli oppimisen tuen kehittämiseen, ohjaukseen ja konsultaation tarjoamiseen

Arene pitää perusteltuna selvityshenkilöiden ehdotusta hyödyntää ammatillisten opettajakorkeakoulujen täydennyskoulutusta. Ministeriön tulee ottaa opettajakorkeakoulut mukaan toimintamallin valmisteluun yhdessä erityisoppilaitosten ja muiden koulutuksen järjestäjien kanssa.

Erityisopettajan konsultaatio auttaa ratkaisemaan yksittäisen opiskelijan opetukseen liittyvän kysymyksen. Kun sama tarve toistuu useassa oppilaitoksessa, järjestäjät ja opettajakorkeakoulut voivat suunnitella siihen yhteistä täydennyskoulutusta. Ehdotetun tukikeskuksen tehtäviin tulee sisällyttää näiden koulutustarpeiden kokoaminen.

Ehdotus 6. Kehitetään vaativan erityisen tuen rahoitusjärjestelmää

Selvityshenkilöt ehdottavat omalle talousarviomomentille rahoitusta itsenäiseen elämään valmentavaan koulutukseen ja osaamis- ja tukikeskuksen toimintaan. Henkilöstön osaamisen kehittämiseen puolestaan ehdotetaan määräaikaista erillisrahoitusta ammatillisen koulutuksen määrärahoista.

Arene esittää, että jatkovalmistelussa yksilöidään, mitkä palvelut kuuluvat keskuksen rahoitukseen ja minkä täydennyskoulutuksen järjestäjät hankkivat erikseen. Samalla tulee arvioida, miten järjestäjät voivat rahoittaa tarpeelliseksi osoittautuneen koulutuksen myös määräaikaisen rahoituksen päätyttyä.

Ehdotus 7. Kehitetään viranomaisyhteistyötä nivelvaiheissa ja yhtenäistetään käytännöt eri alueilla

Arene esittää, että nivelvaiheiden yhteisissä käytännöissä kuvataan myös siirtyminen ammatillisesta tutkintokoulutuksesta ammattikorkeakouluun. Ammatillisen oppilaitoksen ohjaajan tulee voida kertoa hakijalle, keneltä ammattikorkeakoulussa saa tietoa opiskelijavalinnan yksilöllisistä järjestelyistä ja keneen opiskelija voi ottaa yhteyttä tuen järjestämiseksi opintojen alkaessa. Jos siirtymässä tarvitaan henkilötietojen luovuttamista, tiedonsiirron peruste ja tietojen tarpeellisuus on selvitettävä erikseen.

Muut huomiot

Ohjauksen toimivuutta tulee arvioida myös opiskelijan näkökulmasta. Opiskelijoilta on tärkeää selvittää, saivatko he riittävästi tietoa jatko-opintojen valintaan ja löysivätkö he tarvitsemansa tuen uudessa oppilaitoksessa.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry

Jari Multisilta	Anna Välimaa
puheenjohtaja	toiminnanjohtaja